

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvae Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1615

Iudicivm
super Seneca eiusque scriptis.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-466](#)

IVDICIVM

Super SENECA eiisque SCRIPTIS.

* Ex professio in
Manu-
duct. cap.
xviii.

Cap. lxxii.

AUDAVIMVS hunc auctorem* alibi, & dotes ac bona eius diffudimus: sed ad Iudicium nunc imus, & qui aduersantur audiemus, & EX ANIMI SENTENTIA tabellam dimittemus. Video inter veteres, tres fuisse qui ex professo culparunt, Caligulam, Fabium, Agellum: quâ causâ, aut fine, videamus. De Caligula, Suetonius:

Lenius comptiusque scribendi genus adeò contempsit, ut Senecam tum maximè placentem, Commissiones meras componere; & Arenam esse sine calce, diceret.

Sueton.
cap. xxx.
lxxii.

Caligula hoc iudicium est: nempe illius, qui cogitauit etiam de Homericarminibusabolendis: itemque Virgilij & T. Liuij scriptis, ex omnibus bibliothecis amouendis. En hominem, cui bona scilicet placeant: & quo arbitro Seneca stet, vel cadat. Quid tamen in dicteris illis voluit? Commissiones componere, id est, pompantum & theatris apta scribere: que florem & fucum magis, quam robur & veritatem haberent. Sunt enim Commissiones, cum inter se ingenia committuntur, pro palma: αγωνισματα Gracis, η Παιδείας. Hoc eòspectat, quòd ut Suetonius dixit, comptum & lene illud dicendi genus Caligula odisset. Et de computu, in Senecâ est, fatemur: de lenitate, mihi non videtur, in istis quidem Philosophicis. Ubi robur magis est, & acrimonia: fortasse aliter in Orationibus, de quibus proprie Caligula fortasse censebat. Sed alterum, quale est? Arenam sine calce. An quòd minuta commata, & sensus iaceret, parùm inter se deuincta? quòd diffueret oratio eius, nec chereret? An etiam, quòd longus & sine fine esset: sicut stadium vel circus (nam id quoque Arena) sine metâ? Possis utrōnis ducere: & de priore, mox in Fabio viderimus: de altero, certum est uberem & copiosum in rebus verbisque esse, eidem etiam Fabio assertum. Atque hunc igitur audiamus: non per conuicia, sed iudicio, ut appareat, & consilio arbitramen. Ait, lib. x.

Ex industria Senecam in omni genere eloquentie versatum distuli, propter vulgatam falsò de me opinionem, quâ damna-re eum, & iniustum quoque habere sum creditus. Quod acci-dit mihi, dum corruptum, & omnibus vitiis fractum dicendi genus, reuocare ad seueriora iudicia contendō: tum autem solus ferè hic in manibus adolescentium fuit, quem non equi-dem

dem omnino conabar excutere, sed potioribus præferri non sinebam. quos ille non destiterat incessere: cùm diuersi sibi conscius generis, placere se in dicendo posse iis, quibus illi placerent, diffideret. Amabant autem eum magis, quàm imitabantur, tantumque ab illo defluebant, quantum ille ab antiquis descenderat. Foret enim optandum, pares, aut saltem proximos illi viro fieri: sed placebat propter sola vitia, & ad ea se quisque dirigebat effingenda, quæ poterat. Deinde cùm se iactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat: cuius & multæ alioquin, & magnæ virtutes fuerunt, ingenium facile & copiosum, plurimum studij, & multa rerum cognitio, in quâ tamen aliquando ab iis quibus inquirenda quædam mandabat, deceptus est. Tractauit etiam omne in fermè studiorum materiam. nam & orationes eius, & poemata, & epistolæ, & dialogi feruntur. In philosophiâ parùm diligens, egregius tamen vitiorum insectator fuit: multæ in eo claræque sententiæ, multa etiam morum gratiâ legenda, sed in eloquendo corrupta pleraque, atque èò perniciosiora, quòd abundant dulcibus vitiis. Velles eum suo ingenio dixisse, alieno iudicio. Nam si aliqua contempsisset, si parùm concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum pondera minutissimis sententiis non fregisset: consensu potius eruditorum, quàm puerorum amore comprobaretur. Verùm sic quoque iam robustis, & seueriore genere satis firmis, legendus vel ideo, quòd exercere potest vtrumque iudicium. Multa enim, vt dixi, probanda in eo, multa etiam admiranda sunt: eligere modò curæ sit, quod vtinam ipse fecisset! Digna enim fuit illa natura, quæ meliora vellet, quæ quod voluit, effecit.

Ista Fabius. quem boni recti plurimum iudicij Censorem agere, libens fateor: nisi sicubi affectus abducit, quod hic vereor factum. Ipse non disimulat, sparsam de se opinionem, iniquiorem Senecæ esse: & ego hercules agnosco. Tamen vel sic bona de Senecâ, quadam alia dicit: & pensitemus. Ait, In omni genere eloquentiæ versatum.] Magna & vera laus est: versâ & prosâ valuit, omne studiorum argumentum ferè tractauit. Pergit: Ingenium facile, & copiosum.] Agnoscamus: & de facilitate, quis non inter legendum videt, fluere omnia e pleno pectore, & inexhausto illo ingenij fonte? Ipse de se: Qualis sermo meus es Epist. set, si vnâ sed eremus aut ambularemus, ILLABORATVS & LXXV. FACILIS, tales esse Epistolas meas volo. De Epistolis hoc signatè. Atque ea sunt, quæ curam & tractationem habuisse, inter omnia scripta, videantur. Iam de Copiâ, inuentiones illa tam varia & dispares, in

vnare Moralium, dicent. *Quot libri sunt, quot etiam fuerunt?* Et inter omnia similia, nihil idem: imo vix sententiam aut imaginem reperias iteratam. Mirabitur, quis inquiret: & tale exemplum alibi requiret. Iterum Fabius: Plurimum studij.] *Quod me dat insoporem.* In aula, in coniugio, in illo genere vita, familia, opibus, occupationibus, potuisse in libris scriptisq; sic esse. Sed ipse pertinax & intempestivum suum studium non celat, scribitq; Lucilio suo: *N V L L V S mihi per otium D I E S ex- it: PARTEM NOCTIVM studiis vindico.* Non vaco somno, sed succumbo; & oculos vigiliâ fatigatos cadentesque in opere detineo. Secessi non tantum ab hominibus, sed à rebus: & primùm à meis. *POSTERORVM NEGOTIVM ago:* illis aliqua, quæ possint prodesse conscribo. Salutares admonitiones, velut medicamentorum utilium compositiones, litteris man- do. *Envirum diligentem studiorum, & nostri!* quis non amet pariter, nobis sic natum & occupatum? Verba ea repete & examina, quisquis es: pudebit vel spargere, vel audire calumniam, in generis humani sic amantem. Studium autem illud nisi tale fuisse: unde tot istac opera quæ habemus, & non habemus? Voluptati, somno, vita detraxit: quod nobis impendit. Pergit etiam Fabius: *Multa rerum cognitio.*] *Vides Polymathiam, quam nouelli indices frustra detractum eunt.* At Fabius can- didè donat, & magnus ille Plinius, qui Principem eruditio- nis, inui- dendo elogio, appellat. Et quis detrahet, qui varia in omnimaterie scripta eius videt, aut cogitat? In poësi plurima fuerunt: exstat Medea tragœdia, & gloria sufficit aut palma, in hoc quidem genere scriptorum. *Quid oratoria eius, historica, philosophica, miscella?* Omnia enim tractauit, non solum tetigit: atque etiam Dialogos scripsit (ut hic Fabius) quo argu- mento nescio, & desiderabile tamen mihi hoc opus. At una etiam Satyra in Claudium exstat: quam varie docta, arguta, venustra? nec Venus aut Lepor aliquid addant. Sed porro etiam Fabius: *Egregius vitiorum in- sectator.*] Sane fuit, & vel nimium hac parte aliquis dicat, aut potius iam dixit. Mihit tamen non videtur. aut nimius etiam Epictetus, qui vel acris ea insectatur. Cynicum hoc fuit, destringere paßim & defricare: Stoici tenuerunt, et si modestius, & in scriptis magis quam sermone, usurparunt. Quis autem in philosopho damnet, vita insequi, pellere; virtutes aduo- care, inducere? proprium illorum opus est, aut debet. Ceterum noster hac parte meritò à Fabio attollitur, acer & calidus insectator, & hostis toto ani- mi sensu. Vide stimulos & ictus sententiarum, cum hoc agit: vide insur- gentem, & pæne dicam ardentem. Simplicius de Epicteti acrimoniam: Qui ab eâ non excitetur, eum non nisi apud inferorum tribu- nalia corrigendum. De nostro verissimè usurpem. sensum boni ho- nestijs non habet, quem eò non impellit. At ipse, inquiunt, hæc non sensit. Non sensit?

sensit? da qui simulat, & sic scribit. Sophocles olim verè:

— δύδρα γναλως

Περισσοτε αιάγκη χενσα κερδαίνει επι:

— virum est opus

Benè facientem, verba consequi bona.

Est opus. & è fonte puro, pura; è sordido, sordida & maculantia aliqua manare. Neque abnuo, simulari ista posse, & solere: sed sic, ut frigus & remissio appareat, & uno verbo, animi dissensio & pugna. Amplius: Multæ in eo claræque sententiæ.] Hoc unice iactamus, & parrem ei in Graciâ aut Latio non damus. quid parrem? vix propinquum. Atque ea sententiæ acres, arguta, penetrantes sunt; & quod caput, salutares. Unus libellus, una epistola eius dabit, quod satis sit vita formanda, aut corrigenda, si quis medentise donat. Denique Fabius: Multa probanda, multa etiam admiranda sunt.] Quid hoc est? censorem, an laudatorem induximus? adhuc talis fuit: & ex animi sensu, contra animum panè fuit. Venite, audite, qui Fabium nobis obducitis: ego plura aut maiora non dixerim, qui Senecam produco. Est probabilis, est ADMIRABILIS in multis: quid ultrà volumus? nam ubique talem esse, conditio hac hominis non capit. Sunt igitur & culpa, sine Vitia: atque ea ab eodem Fabio (nam ego ordine excerptam) audiamus. Primum est, quod antiquos incesserit, diuersi conscius sibi generis.] Hoc caput, hic fons est Fabiana & reprehensionis: qui veteris eloquentia (nec immerito) amator, revocare eam, & nimium cui sui comptum, & fractum dicendi genus emendare conabatur. Qui autem tuebantur, Senecam auctorem aut ducem preferebant: ideoq; & hunc repellit, aut innudit. Ait, veteres incessisse: nec falso. minime antiquarius Seneca, & epistola ista (ubi iudicata talia inspergit) docent. Imò adeò abhorret, ut vix alium quam Virgilium è poëtis aduocet, aut Publum: raro & vetustioris cui aut stili quemquam. Proprium aliquod & suum genus habuit: ut solent ista vel cum atatibus mutari, vel pro ingenio atque animo cuiusque formari. Quis Ciceronem Gracco aut Catoni similem dicat, aut velit? Nec illi Senecam, aut Plinium: sed nec Tacitum. nam & iste causas egit, & orationes scripsit. Tamen puro sinceroque iudicio, laudanda in stilo & eloquio hi posteriores etiam habent. Quid de Symmacho dicam, quem multi bonique iam olim mirantur? tantum etiam ab illis abiuit, quantum illi à Cicerone. Ut in vultibus nostris, sic in stilo diuersitas: & laudabiles etiam forma, non sunt, ut sic dicam, uniformes. At enim multa Seneca in eloquendo, ait Fabius, corrupta.] Ab hac causa, quam dixi, à cultu & flore nimio: denique etiam, quod rerum pondera minutissimis sententiis fregit.] Ita enim idem addit: neque abnuo, crebras & minutas istas sententias interuenire. Sed pondera etiam verum frangere? hoc nego, in istis

istis quidem philosophicis libris, qui exstant. Augent magis, & intendunt.
 Stoicorum hoc proprium fuit, non gladiis, sed pugnunculis, rem gerere: &
*I. Manu-
duct. Diff.
xiv.
 breui & accincto sermone esse. Docui* alibi: & vel Epictetus, qui super-
 est, dicet. Imò verò in Philosophiâ mirè hoc decere videtur: aliud in Ora-
 toriâ fateor, de quâ propriè Fabium censere mihi liquet. Et tamen, ut re-
 uclata fronte & pectore agam, non etiam abnuo interdum Sententiolas in-
 teruenire, frigidas aut inani argutiâ: & quas exire magis, quam ferire
 dicam. Sed paucæ sunt ista: & meliorum numerus obumbrat. At culpat
 etiam Fabius, ut in Philosophiâ parùm diligentem.] Quid hoc
 est? aut de quâ parte loqui eum putem? Logicâ? non, opinor, tractauit.
 Naturali? quadam in ea sunt, & nominatim libri VII. Quæstionum:
 sed illi verò ita exacti, curiosi, subtile, ut ipsa Aristotelæ prouocent, aut
 vincant. De Morali igitur? nuga, regnum hic inter omnes tenet. Sed
 Fabij mentem ego hanc arbitror, non inquisisse nimis aut penetrasse in inter-
 iora Philosophiæ; externâ hac populari, & velut medicante, contentum.
 Quod fateor: & ipse noster sàpè hunc sensum & finem suum prodit, uti-
 lia magis quam subtilia sequi. Prodit, & mihi probat: atque utinam
 operati omnes Philosophiæ huc eant! Ultimum est, Pleraque corrupta
 in eo esse.] Quod ad eloquentiam iterum spectat, non illam puram, sim-
 plicem, & antiquam. Iam fas sumus, & prædiximus: oratio eius (Ta-
 citi verbis) multum cultus prætulit. quare? causâ dupli: vt fuit
 illi viro amoenum ingenium, & temporis eius auribus accom-
 modatum. Ecce, prior causa ab ingenio & indole est, cultâ & amœnâ,
 facili & copiosa: altera ab aui moribus & sensibus, cui oratio ferè se aptat.
Epist.
cxiv.
 Noster verissime: Quemadmodum vniuersusque actio dicen-
 ti similis est; sic genus dicendi imitatur publicos mores. Cor-
 ruptio igitur ista, non nisi in cultu nimio: & quid valde damnes? ipse
 Fabius fatetur, abundare eum dulcibus vitiis. Sanè dulcibus: &
 capiuntur, scio, isti ipsi qui carpunt. Sed ad Fabium satis: tertius assur-
 gat, & agat Agellius, qui sic scribit: De Annæo Senecâ partim ex-
 istimant, vt de scriptore minimè vtili, cuius libros attingere
 nullum premium operæ sit: quod oratio eius vulgaris videa-
 tur & protrita; res atque sententiæ aut inepto inanique im-
 petu sint, aut vt leui & quasi dicaci argutiâ; eruditio autem
 vernacula & plebeia, nihilque ex veterum scriptis habens ne-
 que gratiæ, neque dignitatis. Alij verò, elegantia quidem in
 verbis parùm esse, non inficias eunt; sed & rerum, quas dicat,
 scientiam doctrinamque ei non deesse dicunt; & in vitiis mo-
 rum obiurgandis seueritatem grauitatémque non inuenustam.
 Duae partes sunt. prior ex professo hostilis, nec iudicium sed odium ad-
 fert. Ait, scriptorem minimè vtilem. Túne? quin unica eius epi-
 stola

stola magis talis, quām agelli tui omnes fructus. Attingere libros nul-
lum operæ pretium.] Non vobis illis, qui logodadali tantum estis, &
in unā lingua polienda occupati. Deinde, Oratio eius vulgaris &
protrita.] Quid potest vanus? alij nimium cultum obiiciunt; hic nullum.
An id indicium est, modum tenuisse? Res & sententiae inepio inani-
que sonitu.] Tua, ita me Deus, omnia hac verba: sed non tua: aliis ne-
scio quibus tribuis; mox mitiora, & vero magis confinia adiungis. Ea ipsa
tamen tenuem & macram, ut sic dicam, laudem habent: notam autem
animi tui ab hoc scriptore auersi, à quo & stilo nimium diuertis. Hac causa
repudij. quæ quisque amat & habet, amari ab aliis vult; & odit dissen-
tientes. Audi semel Agelli. tu nil nisi veteres Comicos, & Latij purita-
tem sectaris, & exprimis (fatendum est:) noster in via altâ & alia, in
cothurno est: ne reuoca ad tuum soccum. Denique in te, & omnes istos ca-
niculas. genus scribendi & materiem videamus: nihil pro eâ melius for-
tasse potuit, aptiusq;. Philosophatur, animos & mores format, excitat à
formidine, à luxu & fastu reprimit: hac omnia fortiter & calide agenda
sunt, & oratio talis adhibenda. An non fecit? Ciceronem in eo genere con-
fer, stagnum dices: hunc autem flumen rapidum, quod lectorem secum tra-
hit. Satis, satis. ego Senecam cuniversè, admiratione magis quām laude
prosequendum arbitror: in partibus aliquid esse quod censeas, aut cui suc-
censeas, non nego. Sanè decidit interdum, aut à se mutat. ut in iocis aut
dictis, quām ineptus alibi, siue affectatus est? in laudibus aut cunctiperiis,
sine modo? exordia, aut transitus, longinqua, aut comica? incuria etiam
in historiis? inquisitiones aut dissertationes in Philosophia, sed & philolo-
gia, tenues? Sunt enim ista, sed pauca: & meliorum statim interuentu ita
pensantur, ut momentum ad deprimendum non habeant, in hac indicij
lance. Itaque sententiam prote, Seneca, audacter ferimus: in Philosophia,
& præsertim Morali eius parte, viciisti qui fuerunt, qui erunt: accipe pal-
mam, non magis quām Herculi clauam (omnes omnia faciant) extorquen-
dam. In ipsâ eloquentiâ, dua tua virtutes eximiae: Copia in breuitate,
Vehementia in facilitate. De Copiâ, bonus index & sagax statim agnoscit,
& * Fabius ut peculiarem virtutem etiam alibi adsignat: Copiam Se- * Lib. XII.
cap. x.
necæ, vires Africani, maturitatem Afri. Ut ridere meritò sit illos,
qui siccum & aridum nobis dicunt. At de Vehementiâ, ego eius miror: &
est tota oratio fere accincta, intenta, & robur in eâ & acrimonia, quâ vel
ad Demosthenem se iactet. Deuotus, qua mirabilem illum oratorem facit,
cum isto certè ei communis est, itemq; numeri illi viriles. Unde autem, nisi
ab animo tali? & Pectus est (pulcherrimo sensu Fabius) quod disertos
facit, & vis MENTIS. Iudica sic bone Lector, & bono tuo (spondeo,
respondeo) Senecam ama.